

РЕЦЕНЗИИ И ОБЗОРИ

РУМЯНА ЛЮТАКОВА. НОВА БЪЛГАРСКА И РУМЪНСКА ЛЕКСИКА СЛЕД 1989 Г. София, УИ „Св. Климент Охридски“, 2018. 591 с.

Диана Благоева

Монографията на Румяна Лютакова е посветена на лексикалната неология в български и румънски. И в двата езика през последните десетилетия протичат засилени процеси на обновяване на речниковия състав, обусловени от значителните обществено-политически и икономически преобразувания в страните от Централна и Източна Европа, включително България и Румъния. Съпоставителният ракурс към проблематиката дава възможност да бъдат по-отчетливо открити вътрешноезиковите специфики в лексикалната динамика, обусловени както от типологичните особености на съответния език, от контекста на неговото историческо развитие и от съвременната езикова ситуация, така и от външноезикови фактори.

Трудът включва въведение, пет глави, заключение и библиографски списък. В приложение към основната част на изследването е представен лексикалният корпус на изследването под формата на двупосочен речник в табличен вид с българско-румънска и румънско-българска част.

Първата глава е посветена на различни аспекти от лексикалната динамика в българския и румънския език в периода от 1989 г. насам. Разглеждат се основните фактори, които обуславят промените в българската и румънската лексика. Отделено е внимание на „разместването на пластове“ в лексикалния състав на двата езика: движението на лексикални единици между активния и пасивния речников фонд, замяната на едни лексеми с други, промяната на оценъчното съдържание на някои лексикални единици, преливането между функционално-стилистичните пластове. Коментира се актуализирането на определени „модни думи“, свързани със „злободневните теми на обществото“, както и функционирането на „кратковременните неологизми“, чието отпадане от употреба е обусловено от отмирането или деактуализирането на означаваното от тях явление. Очертани са по-важните резултати от основните езикови тенденции, действащи в най-новия период от развитието на двата езика: тенденциите към интернационализация, към национализация, към демократизация и към интелектуализация. Изтъкнато е значителното междуезиково сходство по от-

ношение на разглежданите процеси и тенденции и на обуславящите ги фактори от езиково и извънезиково естество. По-съществени междуезикови различия авторката установява най-вече при по-силната активизация на турцизми в българската публицистична реч (като проява на тенденцията към демократизация) и при заемането на неологизми с латински корени, което в съвременния период е по-широко застъпено в български (поради спецификите в разволя на румънския език и неговата „рероманизация“ в поранен период).

Във втората глава е представено тематичното разпределение на българските и румънските неологизми, като се установява сходство в основните тематични области, най-активно попълвани с нова лексика в двата езика: общество и политика, европейска интеграция, финанси и икономика, труд и социално подпомагане, здравеопазване и медицина, образование, обучение и наука, информационни и комуникационни технологии, бит, култура и изкуство, спорт, туризъм и свободно време, екология, негативни явления. В научната литература (поне по отношение на българския език) съществуват и предходни опити за класификация на новата лексика по тематични области или концептуални полета. Сред тях предложено от Р. Лютакова тематично разпределение изпъква със своята детайлност и изчерпателност.

Третата глава е посветена на типологизиране на неологизмите в двата езика. Разгледани са видовете неологизми според техния произход, структура, степен на новост и степен на утвърденост. Очертани са източниците за попълване на речниковия състав в български и румънски с нова заета лексика. Новите заемки са поделени на същински заемки (лексикални заемки, заети абривиатури, заети словообразователни форманти, поликомпонентни заемки) и калки (структурни и семантични). Новосъздадените на домашна почва единици са поделени на словообразователни неологизми, нови словообразователни форманти, нови устойчиви съчетания и фразеологични изрази и нови значения. В синхронен план според структурата си неологизмите са поделени на лексикални неологизми (прости думи и словообразователни неологизми), нови словообразователни форманти, семантични неологизми и поликомпонентни неологизми (терминологични съчетания и съставни наименования, колокации и фразеологизми).

В четвърта глава е проведено детайлно изследване на словообразователните неологизми в двата езика, като са представени както основните начини за производство на такива неологизми (като деривация, композиция, абривиация), така и други, по-ограничено застъпени начини като универбизация, транспозиция, отсичане, блендинг. Много ценни са направените изводи за вътрешноезиковите специфики в производството на нова лексика. Очертани са източниците за пораждаване на междуезиковата асиметрия в тази област. От голяма полза за преводаческата практика са предложените от авторката варианти за превод на един или друг тип словообразователни неологизми в случаите, когато става дума за безеквивалентна лексика.

Последната глава е посветена на новите англицизми в двата съпоставяни езика. Специалното място, което се отделя на тази проблематика, е мотивирано от това, че именно английският език (по редица причини) е основен източник на заемане на нови думи и за интернационализиране на лексиката (далеч не само в българския и румънския език) през последните няколко десетилетия. В главата се коментират причините и насоките на английското лексикално влияние върху двата разглеждани езика, подробно се разглеждат проблемите на адаптацията на новите англицизми (графична, фонетико-фонологична, морфологична, лексико-семантична). Предходните наблюдения на Р. Лютакова в тази насока са успешно доразвити и са допълнени с кондензирано, но систематично изложение (в дял III на главата) върху иновациите в български и румънски, стимулирани от английския език и засягащи различните езикови равнища (фонетичното, морфологичното, словообразователното, лексикалното, синтактичното), както и правописа. Авторката заключава, че тези иновации са по-значими в българския език.

Много ценно е приложението към основната част на труда, което включва анализирания в труда неологична лексика. Намерена е подходяща и прегледна речникова форма за представяне на езиковия материал, като са посочени възможни варианти и синоними на заглавните единици, приведен е необходимият минимум от граматична информация за неологизмите, при необходимост е тълкувано и значението на новите думи. С представената многостранна информация приложението успешно би могло да изпълни функциите на двупосочен (българско-румънски и румънско-български) двуезичен речник за неологизмите в двата езика. Без съмнение такъв справочник би бил изключително полезен за целите на чуждоезиковото обучение и преводаческата практика.

Монографията на Р. Лютакова „Нова българска и румънска лексика след 1989 г.“ е първото цялостно, комплексно и задълбочено съпоставително изследване на иновационните процеси в българската и румънската лексика в най-новия период от развитието на двата езика. Трудът впечатлява с многостранността и прецизността на проведенния анализ и постигнатите резултати, които са безспорен принос в областта на българската и румънската неология.

✉ Проф. д-р Диана Благоева
Секция за българска лексикология и лексикография
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България
d.blagoeva@ibl.bas.bg

Публикувано: 30 септември 2018